

Statistika u društvenim naukama primenjuje se u većem broju različitih disciplina. Ona, zapravo, naglašava jednu podelu koja postoji u praktično svim društvenim naukama, a koja se tiče istraživačkog pristupa koji može biti, ili empirijski, orijentisan na prikupljene podatke, ili analitički, orijentisan na teorijska razmatranja. Ova podela danas je značajnija od razlikovanja samih disciplina, jer su razlike s obzirom na pomenute istraživačke pristupe, unutar bilo koje discipline, temeljne i sveobuhvatne. U tom smislu, statistika je za podoblasti koje neguju empirijski pristup povezujući element koji olakšava komunikaciju istraživača u društvenim naukama.

Stručnjaci u ovim oblastima i praksa, uopšte, svakodnevno koriste statistiku. Klinički psiholozi i oni koji rade u obrazovanju, socijalni radnici, politički analitičari, stručnjaci u oblasti ljudskih resursa i drugi, imaju potrebu za sažimanjem i sistematizacijom ogromne količine podataka sa kojom se sreću svakoga dana. Štaviše, prilikom zapošljavanja ovakvih stručnjaka, upravo poznavanje statistike može biti ključni uslov za izbor.

Zbog svih navedenih razloga, potreba za "statističkom pismenošću" i obuhvatnim statističkim obrazovanjem, u društvenim naukama i praksi postaje sve izrazitija. Osnovne studije iz psihologije, pedagogije, sociologije i političkih nauka, dugo vremena u svojim programima imaju predmete iz primenjene statistike. Neki od ovih studijskih programa imaju, štaviše, nastavu i iz napredne i multivarijatne analize podataka. Međutim, novija iskustva pokazuju da ni ovo ne predstavlja dovoljno obrazovanje. Zato mnogi univerziteti širom sveta osnivaju diplomske (master) studijske programe iz oblasti statistike. Neki programi u sebi sadrže modul za statistiku u društvenim naukama; drugi univerziteti odlučuju se za samostalne diplomske studije koje u dvogodišnjem programu pokrivaju isključivo oblast društveno-naučne statistike.

Na Univerzitetu u Ljubljani, Slovenija, 2002. godine otvorene su studije iz statistike koje obuhvataju dvogodišnje diplomske (master) studije i četvorogodišnje doktorske studije. Diplomske studije predstavljaju tipičan primer *modularnog* programa. Pet fakulteta (Biotehnološki fakultet, Ekonomski fakultet, Medicinski fakultet, Fakultet za matematiku i fiziku i Fakultet za društvene nauke), organizovali su četiri studijska modula iz statistike: Biostatistika, Matematička statistika, Poslovna statistika i Društveno-naučna statistika. Na ovaj način, program je intenzivan, a izučavanje statistike pokriva široko. S obzirom da studije upisuju kandidati koji dolaze sa različitih fakulteta, to jest, sa različitim osnovnim akademskim obrazovanjem, program studija nudi i predmete iz matematike, za one student koji imaju slabija osnovna znanja iz pomenute oblasti. Povrh toga, program ima osnovne obavezne predmete iz verovatnoće i statistike, informatike, analize podataka, poslovne statistike itd. Modul Društveno-naučne statistike organizuje i vodi Fakultet za društvene nauke i on obuhvata predmete, kako iz metodologije istraživanja, tako i iz statistike za oblasti društvenih nauka.

Univerzitet u Oviedu, Španija, pokrenuo je inicijativu za organizovanje sličnog diplomskog (master) programa iz statistike. Master iz primenjene statistike i statistike u javnom sektoru orijentisan je na obrazovanje budućih stručnjaka u praksi, sa ciljem da ih uvede u problematiku obrade podataka u finansijskom i javnom sektoru, generalno. Prva godina studija biće organizovana u dva semestra, u toku kojih će budućim studentima biti ponuđen veći broj relevantnih predmeta. Treći semestar bi trebalo da se odvija kao stručna praksa, dok će četvrti semestar studenti posvetiti izradi završnog projekta – teze. Planirano je da program studija statistike u Oviedu prvu generaciju studenata upiše 2013. godine, a predlog i proceduru je pokrenuo Odsek za statistiku, operacionalna istraživanja i matematičku didaktiku.

Master nauka iz istraživačke statistike jeste program studija na Eötvös Loránd Univerzitetu, u Budimpešti, Mađarska. Program predstavlja samostalni, visoko specijalizovani program diplomskih studija iz istraživanja društvenih pojava. On se razvio iz izbornog predmeta istraživačke

statistike za studente sociologije, na istom Univerzitetu. Danas, ovaj dvogodišnji program studija pokriva predmete iz matematike, teorije verovatnoće, matematičke statistike, računarstva i informatike i primenjene statistike. Prva godina studija, sa dva semestra, sastoji se isključivo od obaveznih predmeta. Treći i četvrti semestar nude mogućnost izbora jednog od dva usmerenja: Teoriju metodologije istraživanja i Primenjenu metodologiju istraživanja. Svako usmerenje pokriveno je sa sedam, odnosno osam predmeta, koji su pretežno jednosemestralni. Cilj Mastera nauka iz istraživačke statistike jeste da podigne svest i pruži produbljena znanja o postupcima za rešavanje istraživačkih problema, nasuprot davanju primera kojima se samo ilustruju specifične primene. Program insistira i na stručnoj praksi, u toku koje studenti stiču iskustvo u rešavanju realnih problema, koji zahtevaju statističko-analitički pristup. Osim navedenih obaveza, upisani studenti moraju da polože i državni ispit iz maternjeg jezika i da napišu i odbrane diplomski rad (master-tezu).

Slične diplomski programi iz statistike u društvenim naukama, bilo da su organizovani kao modul u okviru šireg programa ili kao zaseban studijski program, postoje širom Evrope. Na Univerzitetu u Štokholmu, Švedska, Odsek za statistiku, koji pripada Fakultetu za društvene nauke, organizuje Master program iz statistike. Studenti sa različitih studijskih grupa imaju prohodnost za upis, a program ima za cilj da pruži osnovna znanja iz statističke teorije i statističkih postupaka za oblasti kao što su farmakologija, biologija, ekonomija, psihologija i primenjene nauke. Katolički univerzitet u Levenu, Belgija, ima program diplomskih studija iz kvantitativne analize u društvenim naukama, koji ima posebno ekstenzivnu obuku u primenama tehnika multivarijatne analize, od poznavanja pretpostavki, odnosno, logičkih racionala i uslova za primenu, do diskusije i tumačenja dobijenih rezultata. Slično tome, Master nauka iz metodologije i statistike za nauke o ponašanju i društvene nauke, na Univerzitetu u Utrehtu, Holandija, zamišljen je kao interdisciplinarni program, koji povezuje nauke o ponašanju i društvena istraživanja, uopšte. S jedne strane, metodologija istraživanja usmerena je na izučavanje nacrtu istraživanja i prikupljanje podataka. S druge strane, veštine u primeni statističkih postupaka zaokružuju istraživački proces.

Uzimajući u obzir navedene razlike i specifičnosti, svi navedeni moduli i/ili programi diplomskih studija iz statistike u društvenim naukama imaju mnogo sličnosti: discipline kojima su namenjeni, predmeti koji su ponuđeni, trajanje studija, obaveza prakse i slično. Sociologija, psihologija i političke nauke primer su disciplina za koje su ponuđena statistička znanja od suštinskog značaja. Drugo, kursevi koji su ponuđeni na različitim programima diplomskih studija mogu se, uslovno, podeliti na opšte (koji pokrivaju osnove iz matematike, teorije verovatnoće i statistike, informatike itd.) i specifične (koji se tiču najrazličitijih problema i tehnika za njihovo rešavanje, od analize kategoričkih podataka, linearnog modelovanja, do multivarijantnih statističkih postupaka). Zanimljivo je i to da praktično svi programi naglašavaju značaj metodologije istraživanja, uvodeći predmete koji se bave problemima prikupljanja podataka, etičkim pitanjima u istraživanjima, upravljanjem istraživanjima i publikovanjem rezultata. Štaviše, mnogi od navedenih programa imaju usmerenja, od kojih se jedno detaljno bavi metodologijom istraživanja, a drugo teorijom i primenom statistike.